

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 23) ดังนั้นการพัฒนาคน ให้มีคุณภาพจึงเป็นพื้นฐานการพัฒนาทั้งปวง และสามารถทำได้ด้วยการให้การศึกษา ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือและ กลไกพื้นฐาน ที่จะสร้างคนไทยให้เป็นคนมีความรู้คู่คุณธรรม (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 36)

กระทรวงศึกษาธิการได้มุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยกำหนดนโยบาย สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการติดตามนิเทศการศึกษาให้ มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความคิด รู้จักวิเคราะห์และทันต่อเหตุการณ์ มีความสามารถในการบริหารและการสอน (พิชัย เสงี่ยมจิตต์. 2542 : 23) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องด้วยใน การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษานั้นยังมีปัญหาหลายประการที่สำคัญคือ ปัญหาใน ประสิทธิภาพในการบริหารของผู้บริหารและปัญหาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของ บุคลากรครูผู้สอนที่จะต้องอาศัยกลยุทธ์นิเทศการศึกษามาเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งในการพัฒนา ประสิทธิภาพของผู้บริหารและครูผู้สอน (สุเทพ เมฆ. 2540 : 45) การนิเทศการศึกษานี้อาจสรุป ลักษณะสำคัญได้ 2 วิธี คือ การนิเทศจากภายนอกและการนิเทศกันเองภายในโรงเรียน ซึ่งวิธีการ นิเทศที่สามารถทำได้ง่ายสะดวกและรวดเร็ว นั่นคือการนิเทศกันเองภายในโรงเรียน (สุรวิช แก้วอำไพ. 2544 : 10) ที่เป็นอย่างนี้ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า การนิเทศกันเองภายในนั้นอาจไม่ต้องใช้ ทรัพยากรเพิ่มเติม ไปจากปกติ และข้อเท็จจริงที่สำคัญต่อการนิเทศภายในนั้นก็คือไม่มี บุคคลภายนอกผู้ใดที่จะรู้สภาพปัญหาความต้องการที่แท้จริงขององค์กรได้เท่ากับบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานดังนั้น การผลิตคนให้มีคุณภาพจึงต้องเร่งคุณภาพของนักเรียนให้เป็นนักคิด มีวิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการดำเนินชีวิต มีโอกาสพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณธรรมมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมโดยปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนควบคู่ไปกับ นโยบายด้านบริหารและสนับสนุน โดยมุ่งเน้นปรับปรุงการบริหารและการนิเทศการศึกษาให้

มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในเป็นพิเศษ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542 : 4)

จากการสำรวจสภาพปัญหาของการนิเทศภายในโรงเรียนพบว่ายังมีปัญหาหลายประการที่ทำให้การนิเทศไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรนั่นคือ ผู้บริหาร โรงเรียนเองยังไม่ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่การนิเทศภายใน ไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศไม่ตระหนักว่าตนมีความสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนา เห็นว่าการนิเทศภายในเป็นงานของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูวิชาการหรือกรรมการนิเทศภายใน โรงเรียน จึงมอบให้บุคลากรเหล่านั้นรับผิดชอบดำเนินการแทน ผู้บริหาร โรงเรียนจึงไม่ได้มีบทบาทใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน นอกจากนี้ในส่วนของบุคลากรส่วนใหญ่ยังไม่รู้จุดหมายที่แท้จริงของการนิเทศภายใน มองการนิเทศภายในว่าไปสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน เข้าใจการนิเทศว่าเป็นการไปตรวจสอบ จับผิด ประเมิน บุคลากรจึงขาดความร่วมมือร่วมใจร่วมคิดร่วมทำ ตลอดจนสื่อเครื่องมือนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการนิเทศไม่ได้นำมาใช้เพื่อการสนับสนุนให้เกิดการนิเทศภายใน โรงเรียนอย่างแท้จริง (ชาญชัย อาจินสมจาร . 2548 : 20)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริม พัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายให้มีโครงการนิเทศภายในของโรงเรียน ในการติดตามการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี . 2549 : 1) แต่จากการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานีพบว่ามาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษามีคุณภาพระดับดีเพียงร้อยละ 12.30 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี. 2548 : 9) และจากการประเมินผลตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี พบว่ามีปัญหาในเรื่องการนิเทศภายในของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี โดยมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี. 2549 : 20) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอลานสัก ที่พบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้เช่นเดียวกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี. 2549 : 18)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อเป็นข้อมูลและเป็นการนำเสนอแนวทางสำหรับโรงเรียน นำไปใช้ในการนิเทศภายในของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้การจัดการศึกษาเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอ ลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน ตามกระบวนการนิเทศ 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติ ตามแผนการประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ ตามขอบข่ายงานวิชาการ 5 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 2) ด้านการจัดการเรียนรู้
- 3) ด้านสื่อและนวัตกรรม
- 4) ด้านการวัดและประเมินผล
- 5) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 46 คน และครูผู้สอน จำนวน 389 คนในเขตอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี รวมทั้งสิ้นจำนวน 435 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 182 คน รวมทั้งสิ้น 204 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้คือ ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมายกับครูในโรงเรียน ดำเนินกิจกรรมเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและเสนอแนวทางในการแก้ไขการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

2. การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง วิธีการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นๆ ที่มีผลต่อการเรียนการสอนที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการนิเทศภายในดังนี้ 1) การเตรียมการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การปฏิบัติตามแผนการนิเทศ 4) การประเมินผลการนิเทศ และ 5) การปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ

3. การเตรียมการนิเทศ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล ความต้องการและความจำเป็นที่ต้องพัฒนาในการดำเนินงานการนิเทศภายใน

4. การวางแผนการนิเทศ หมายถึง การพิจารณาเลือกวิธีการหรือจุดพัฒนาที่ใช้ในการดำเนินการนิเทศภายใน

5. การปฏิบัติตามแผน หมายถึง การนำวิธีการต่างๆ ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายในแล้วปฏิบัติตามลำดับ

6. การประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลด้านการดำเนินการนิเทศ ผลที่ได้ระหว่างการดำเนินการและเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนการนิเทศ

7. การปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ หมายถึง การนำผลการดำเนินการตามแผนการนิเทศภายในไปเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของแผนการนิเทศภายใน

8. การนำเสนอแนวทางการดำเนินงานนิเทศภายใน หมายถึง การเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในที่ได้มาจากการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน ตามขอบข่ายงานวิชาการ 5 ด้าน

9. การนิเทศภายในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ครูได้ศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตร ตลอดจนการประเมินผลการใช้

10. การนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมและ ประสพการณ์ทั้งหมดที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อให้ครูได้เรียนรู้และพัฒนา ทักษะด้านต่าง ๆ ทางด้านการจัดการเรียนรู้

11. การนิเทศภายในด้านสื่อและนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมจัดสื่อและวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอตามที่หลักสูตรกำหนด ส่งเสริมให้ครู รู้จักผลิต ใช้ ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลการใช้สื่อ

12. การนิเทศภายในด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง การดำเนินกิจกรรมชี้แจง ช่วยเหลือ แนะนำให้มีการวัดและประเมินผลตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนด ไว้ในหลักสูตร การจัดสร้างพัฒนาเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐาน

13. การนิเทศภายในด้านการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานที่ผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันจัดขึ้นเพื่อปรับปรุงและส่งเสริมประสิทธิภาพการ จัดการเรียนรู้อำนาจไปสู่การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน

14. โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยเปิดทำการสอนนักเรียนในโรงเรียนของอำเภอลานสัก สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

15. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนและ รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ให้ปฏิบัติ หน้าที่บริหารงานในโรงเรียน ของอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

16. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนของอำเภอลานสัก สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนในอำเภอลานสัก สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี
2. ได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยพัฒนางาน วิชาการของโรงเรียน ในอำเภอลานสัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้อยู่เข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา